מן החטא [א]מקרי ליה רב יהודה לרב יצחק בריה [1]ומוצא אני מר ממות את האשה א"ל כגון מאן כגון אמך (א) והא [ב]מתני ליה רב יהודה לרב יצחק בריה אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה שנאמר [2]יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעוריך וא"ל כגון מאן כגון אמך מתקיף תקיפא ועבורי מיעברא במלה היכי דמי אשה רעה אמר אביי מקשטא ליה תכא ומקשטא ליה פומא רבא אמר מקשטא ליה תכא ומהדרא ליה גבא אמר רבי חמא בר חנינא [ג]כיון שנשא אדם אשה עונותיו מתפקקין שנאמר [3]מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה' [ד]במערבא כי נסיב אינש איתתא אמרי ליה הכי מצא או מוצא מצא דכתיב מצא אשה מצא טוב מוצא דכתיב ומוצא אני מר ממות את האשה אמר רבא אשה רעה מצוה לגרשה דכתיב [4]גרש לץ ויצא מדון וישבות דין וקלון ואמר רבא אשה רעה וכתובתה מרובה צרתה בצדה דאמרי אינשי בחברתה ולא בסילתא ואמר רבא קשה אשה רעה כיום סגריר שנאמר [5]דלף טורד ביום סגריר ואשת מדינים נשתוה ואמר רבא בא וראה כמה טובה אשה טובה וכמה רעה אשה רעה כמה טובה אשה טובה דכתיב מצא אשה מצא טוב אי בגוה משתעי קרא כמה טובה אשה טובה שהכתוב משבחה אי בתורה משתעי קרא כמה טובה אשה טובה שהתורה נמשלה בה כמה רעה אשה רעה דכתיב ומוצא אני מר ממות את האשה אי בגוה משתעי קרא כמה רעה אשה רעה שהכתוב מגנה אי בגיהנם משתעי קרא כמה רעה אשה רעה שגיהנם נמשלה בה [6]הנני מביא רעה אשר לא יוכלו לצאת ממנה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה זו אשה רעה וכתובתה מרובה [7]נתנני ה' בידי לא אוכל קום אמר רב חסדא אמר מר עוקבא בר חייא זו אשה רעה וכתובתה מרובה במערבא אמרו זה שמזונותיו תלוין בכספו [8]בניך ובנותיך נתונים לעם אחר [ה]אמר רב חנן בר רבא אמר רב זו אשת האב [9]בגוי נבל אכעיסם אמר רב חנן בר רבא אמר רב זו אשה רעה וכתובתה מרובה רבי אליעזר אומר אלו הצדוקים וכן הוא אומר [10]אמר נבל בלבו אין אלהים וגו' במתניתא תנא אלו אנשי ברבריא ואנשי מרטנאי שמהלכין ערומים בשוק שאין לך משוקץ ומתועב לפני המקום יותר ממי שמהלך בשוק ערום רבי יוחנן אמר אלו חברים אמרו ליה לר' יוחנן אתו חברי לבבל שגא נפל אמרו ליה מקבלי שוחדא תריץ יתיב גזרו על ג' מפני ג' גזרו על הבשר מפני המתנות גזרו על המרחצאות מפני הטבילה קא מחטטי שכבי מפני ששמחים ביום אידם שנאמר [11]והיתה יד ה' בכם ובאבותיכם אמר רבה בר שמואל זו חטוטי שכבי דאמר מר בעון חיים מתים מתחטטין א"ל רבא לרבה בר מארי כתיב [12]לא יאספו ולא יקברו לדומן על פני האדמה יהיו וכתיב [13]ונבחר מות מחיים אמר ליה נבחר מות לרשעים שלא יחיו בעולם הזה ויחטאו ויפלו בגיהנם [ו]כתוב בספר בן סירא אשה טובה מתנה טובה (ב) לבעלה וכתיב טובה בחיק ירא אלהים תנתן אשה רעה צרעת לבעלה מאי תקנתיה יגרשנה ויתרפא מצרעתו אשה יפה אשרי בעלה מספר ימיו כפלים העלם עיניך מאשת חן פן תלכד במצודתה אל תט אצל בעלה למסוך עמו יין ושכר כי בתואר אשה יפה רבים הושחתו ועצומים כל הרוגיה רבים היו פצעי רוכל המרגילים לדבר ערוה כניצוץ מבעיר גחלת ככלוב מלא עוף כן בתיהם מלאים מרמה אל תצר צרת מחר כי לא תדע מה ילד יום שמא מחר בא ואיננו נמצא מצטער על העולם שאין שלו מנע רבים מתוך ביתך ולא הכל תביא ביתך רבים יהיו דורשי שלומך גלה סוד לאחד מאלף [ז]אמר רבי אסי אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף שנאמר [14]כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי תניא רבי אליעזר אומר [א]כל מי שאין עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים שנאמר [15]שופך דם האדם באדם דמו ישפך וכתיב בתריה [16]ואתם פרו ורבו רבי [ב]יעקב אומר [ג]כאילו ממעט הדמות שנאמר [15]כי בצלם אלהים עשה את האדם וכתיב בתריה ואתם פרו וגו' בן עזאי אומר כאילו שופך דמים וממעט הדמות שנאמר ואתם פרו ורבו אמרו לו לבן עזאי יש נאה דורש ונאה מקיים ונאה מקיים ואין נאה דורש ואתה נאה דורש ואין נאה מקיים אמר להן בן עזאי ומה אעשה [ד]שנפשי חשקה בתורה אפשר לעולם שיתקיים על ידי אחרים תניא אידך רבי אליעזר אומר כל מי שאין עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים שנאמר שופך דם האדם וסמיך ליה ואתם פרו וגו' רבי אלעזר בן עזריה אומר כאילו ממעט הדמות בן עזאי אומר וכו' אמרו לו לבן עזאי יש נאה דורש וכו' [ח]ת"ר [17]ובנחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל

מלמד

מן החטא. הרהור עבירה: **עבורי מיעברא במלה.** נוחה לרצות ומעברת על מדותיה: **פומא.** לקלל ולגדף עד זמן סעודה כדי לצערו: **ומהדרא ליה גבא.** שלא לאכול עמו ומצערתו: **מתפקקין.** נסתמין לשון ויפק (משלי ח) כמו פוקקין הנקבים (שבת דף קכה:): **לרפה בצדה.** ישא אחרת אצלה: **בחברתה.** מקבלת תוכחה יותר: **בסילתא.** קוץ: **סגריר.** יום כרך ורוח: **דלף טורד וגו' ואשת מדינים נשתוה.** שוין הן: **תלוין בכספו.** שאין לו זריעה בקרקע דכל שעה מיצר ודואג שמא תייקר התבואה או ינעלו שערי שבר: **אין אלהים.** מי שאמר אין אלהים קרי נבל: **חברי.** פרסיים רשעים ומבוין ואינם מכירים כבודם של ישראל: **שגא.** כפף: **נפל.** מרוב צער שהיו בני הישיבה מסורים בידם: **אמרו ליה מקבלי שוחדא.** לבטל גזירתא: **תריץ יתיב.** [ט]ושמח: **אמרו ליה על שלשה גזרו.** אמר להם מפני שלשה עבירות שהיו ביד בני בבל: **גזרו על הבשר.** שלא יאכלו בשר שחוטה: אמר להם מפני עבירה שבידם שהיו גוזלים מתנות כהונה זרוע ולחיים וקיבה: [י]**ועל המרחצאות מפני הטבילה.** שלא היו זהירין בה: **מחטטי שכבי.** מוציאים הנקברים מקבריהם]: **ששמחים ביום אידם.** באה עליהם זו הגזרה להתאבל בה: **בכם ובאבותיכם.** ואבותם כבר מתו ומה מכה יש בהן [כ][אלא] חטוטי שכבי: **וכתיב ונבחר מות מחיים.** בתריה דההוא קרא דהואיל ואין ניתנים לקבורה הילך יבחרו החיים למות: **א"ל.** האי נבחר לא קאמר שיהו הן בוחרין מות מחיים אלא נביא הוא דקאמר להו מוטב להן לרשעים מיתתו ממה שיחטאו ויחיו: **מספר ימיו כפלים.** כלומר שמח בחלקו ודומה לו כאילו ימיו כפלים: **מאשת חן.** של אחרים: **רוכל.** המוכר בשמים לנשים להתקשט בהן ומלוי בו ניאוף ובא בעלה ופצעו: **כניצוץ אש המבעיר גחלת.** כן יצרו מבעירו: **ככלוב.** קן עופות: **מחר.** מת ואיננו בעולם ולא ירשה אותה דאגה שהוא מיצר וירא ודואג עליה ונמצא שנצטער אתמול על עולם שאין שלו: **גוף.** פרגוד שחוצץ בין שכינה למלאכים ושם רוחות ונשמות נתונות שנבראו מששת ימי בראשית העתידות להנתן בגופים העתידים להבראות: **שנאמר כי רוח מלפני יעטוף.** הגאולה ונשמות שאני עשיתי (ג): **יעטוף.** לשון עכבה כדכתיב (בראשית ל) והיה העטופים ללבן. ורישיה משתעי בגאולה כי לא לעולם אריב וגו': **ואתם פרו ורבו.** בתריה דתרוייהו כתיב הלכך כמו שעשה שתיהן הוא:

מתני'

צרתה בצדה. רבא לטעמיה דאמר בסוף פירקין (לקמן סה.) נושא אדם כמה נשים על אשתו: **שיתקיים** ע"י אחרים. אע"ג דמשמע בפרק אע"פ (כתובות דף סג. ושם) שנשא בתו של ר"ע דקאמר התם ברתיה של ר"ע עבדא ליה לבן עזאי הכי הא אמר בפ"ק דסוטה (דף ד:) דנשא וגירש:

יוליא

עין משפט נר מצוה

קה א טוש"ע אה"ע סי' א סעיף א בהג"ה:
קו ב ג שם סעיף א:
קז ד מיי' פט"ו מהלכות אישות הלכה ג טור ש"ע שם סעיף ד:

◆

תורה אור השלם

1. ומוצא אני מר ממות את האשה אשר היא מצודים וחרמים לבה אסורים ידיה טוב לפני האלהים ימלט ממנה וחוטא ילכד בה: קהלת ז כו
2. יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעורך: משלי ה יח
3. מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מיי: משלי יח כב
4. גרש לץ ויצא מדון וישבת דין וקלון: משלי כב י
5. דלף טורד ביום סגריר ואשת מדינים נשתוה: משלי כז טו
6. לכן כה אמר יי הנני מביא אליהם רעה אשר לא יוכלו לצאת ממנה וזעקו אלי ולא אשמע אליהם: ירמיהו יא יא
7. נשקד על פשעי בידו ישתרגו עלו על צוארי הכשיל כחי נתנני אדני בידי לא אוכל קום: איכה א יד
8. בניך ובנתיך נתנים לעם אחר ועיניך ראות וכלות אליהם כל היום ואין לאל ידך: דברים כח לב
9. הם קנאוני בלא אל כעסוני בהבליהם ואני אקניאם בלא עם בגוי נבל אכעיסם: דברים לב כא
10. למנצח לדוד אמר נבל בלבו אין אלהים השחיתו התעיבו עלילה אין עשה טוב: תהלים יד א
11. ואם לא תשמעו בקול יי ומריתם את פי יי והיתה יד יי בכם ובאבתיכם: שמואל א יב טו
12. ושטחום לשמש ולירח ולכל צבא השמים אשר אהבום ואשר עבדום ואשר הלכו אחריהם ואשר דרשום ואשר השתחוו להם לא יאספו ולא יקברו לדמן על פני האדמה יהיו: ירמיהו ח ב
13. ונבחר מות מחיים לכל השארית הנשארים מן המשפחה הרעה הזאת בכל המקמות הנשארים אשר הדחתים שם נאם יי צבאות: ירמיהו ח ג
14. כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי: ישעיהו נז טז
15. שפך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלהים עשה את האדם: בראשית ט ו
16. ואתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו בה: בראשית ט ז
17. ובנחה יאמר שובה יי רבבות אלפי ישראל: במדבר י לו

מסורת הש"ס

א) [סנהדרין כב:], ב) שם, ג) ברכות ח., ד) שם ט. ע"ש, ה) [סנהדרין ק: ע"ש], ו) לעיל סב. ע"ז ה. נדה יג:, ז) [ילקוט ובע"י איתא רבי עקיבא וכן איתא בשאלתות פ' נח סימן ה וע"ע תוספתא פ"ח], ח) [ב"ק פג. ע"ש], ט) ס"א ושמך רש"ל, י) [רש"ל], כ) [רש"ל].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' כגון אמך איני והא מתני: (ב) שם מתנה טובה בחיק ירא כצ"ל ותיבות לבעלה וכתיב טובה נמחק: (ג) רש"י ד"ה שנאמר כי רוח וכו' שאני עשיתי יעטוף ומסיפא לרישיה מידרש:

◆

תוספות ישנים

אתו חברי לבבל שגא פי' מפורש בשבת (פ"ק) [דף יא.]:

◆

מוסף רש"י

בסילתא. בקעת עבה (נדה טז.). זו חטוטי שכבי. והיא מכת בזיון של המתים (שמואל א יב טו). מספר ימיו כפלים. מרוב הנאה חשובין ככפליים (סנהדרין ק:). רבים היו פצעי רוכל. כמה וכמה מכות מקבל רוכל המחזיר בעיר ונושא תכשיטי נשים ועסקו עמהם, שפעמים שמוצאו בעלה עמה מתיחד עם אשתו ומכהו ופוצעו (שם). המרגילים לדבר ערוה. ניאוף הרי הן כניצוץ המבעיר את הגחלת, כשביב המבעיר את הפחם, כך כל אשר להם כלה והולך. גחלת אוקד פחם שאינו בוער כדאמרינן (כתובות סב:) גחלים שוממות (סנהדרין שם). ככלוב. דירה של עופות (שם). מה ילד יום. מה אירע היום שמא למחר איננו, שמת הוא היום (שם). נמצא מצטער על העולם שאין שלו. שמיצר על יום שאינו עתיד לראות, והיינו עולם שאינו שלו שהוא מצטער עליו ודואג על מנת מיום המחרת שלא תבא עליו צרה (שם). רבים יהיו דורשי שלומך. שאתה מתאהב עם הכל, ואף על פי כן לא תגלה סודך לכולם אלא לאחד מני אלף (שם). עד שיכלו כל הנשמות שבגוף. אוצר יש ושמו גוף ומבראשית נוצרו כל הנשמות העתידות להולד ונתנם לשם (ע"ז ה.). אוצר הוא, כי גוף שם מקום המיוחד לנשמות העתידים להיות נולדים (נדה יג:). כי רוח מלפני יעטוף. הרוחות שלפני שגזרתי להיות נולדים קודם, יעטוף, מעכב את הגאולה, דקרא בגאולה כתיב, כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף וגו' ונשמות שאני עשיתי יעטוף, ומסיפיה לרישיה מדרש, יעטוף כמו (בראשית ל) והעטופים ללבן (נדה יג:) כי לא לעולם אריב, לאחר זמן הגאולה, ולא לנצח אקצוף מלגאול, כי רוח אשר לפני, נשמות שבגוף, יעטוף הוא ממתח, כמו העטופים ללבן, ונשמות שאני עשיתי (ע"ז ה.).